

Examenul național de bacalaureat 2023
Proba E. d)
Logică, argumentare și comunicare

Simulare

Profilul umanist din filiera teoretică, profilul servicii din filiera tehnologică și toate profilurile și specializările din filiera vocațională, cu excepția profilului militar

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

I. TÉTEL

(30 punct)

A. Írja a vizsgalapra az alábbi kijelentésekkel kapcsolatos helyes válaszok betűjelét! Csak egyetlen helyes válaszlehetőség létezik.

1. Egy helyes bizonyítás során:
 - a. a bizonyítás alapja valószínű, míg a bizonyítás érvei hamis kijelentések
 - b. a bizonyítandó tézisnek egy már igaz kijelentésnek kell lennie
 - c. a bizonyítás alapja igaz kijelentésekből, míg a bizonyítási eljárás érvényes érvelésekből áll
 - d. a bizonyítás érvei legalább hamisak, míg a bizonyítandó tézis mindig valószínű
2. *A Néhány drága tanfolyam nem pro bono tevékenység, mert egyetlen pro bono tevékenység sem drága tanfolyam* következtetés:
 - a. közvetett induktív következtetés, melynek típusa: szillogizmus
 - b. közvetlen induktív következtetés, melynek típusa: nem teljes indukció
 - c. közvetett deduktív következtetés, melynek típusa: egyszerű megfordítás
 - d. közvetlen deduktív következtetés, melynek típusa: esetlegességen alapuló megfordítás
3. Alárendeltségi logikai viszony az alábbi fogalmak között tételezhető:
 - a. lírai irodalmi mű és irodalmi mű
 - b. középkori költészet és kortárs költészet
 - c. topológia tanfolyam és topológia professzor
 - d. medve és ragadozó hal
4. *A XII. osztályos tanulók próbaérettségi vizsgát tesznek le* kijelentés kvantora:
 - a. állító
 - b. tagadó
 - c. egyetemes
 - d. részleges
5. Az iskolai tantárgyak *humán tantárgyakra, nehéz tantárgyakra, könnyű tantárgyakra* történő osztályozása:
 - a. helytelen, mert nem egységes a kritériuma
 - b. helytelen, mert tagadó
 - c. helyes, mert homogén
 - d. helyes, mert reprezentatív
6. Az *altruizmus* és a *pártatlanság* fogalmak tartalom szempontjából:
 - a. abszolútok, konkrétak
 - b. elvontak, egyszerűek
 - c. általánosak, elvontak
 - d. nem üresek, pozitívek
7. *Ha néhány ember introvertált, akkor minden ember introvertált* következtetés:
 - a. konklúziója valószínű
 - b. biztos konklúzió alapuló általánosítás
 - c. az osztály minden elemét megvizsgálja
 - d. egyszerűsített indukció

8. *Ha minden gyermeknek joga van az oktatáshoz, akkor minden gyermeknek joga van az oktatás következtetés:*
- valószínű konklúzióon alapuló általánosítás
 - közvetett deduktív következtetés
 - igaz konklúzióon alapuló általánosítás
 - biztos konklúzióon alapuló részlegesítés
9. Az alábbi fogalmak a tartalmi kör növekvő sorrendjét képezik:
- gyerek, fiatal, felnőtt, idős
 - lila színű fizika feladatgyűjtemény, fizika feladatgyűjtemény, feladatgyűjtemény, könyv
 - ember, biológia tanár, bukaresti biológia tanár
 - barát, testvér, idegen, ismeretlen
10. Az egyetemes állító kijelentés példája:
- A kicsik nem nőnek a nádasban.
 - A legtöbb kalóztörténet magával ragadó.
 - Számos iskolán kívüli tevékenység érdekes.
 - A gyerekeknek joguk van a családhoz.

20 pont

B. Adottak az M, N, O, P és Q fogalmak olyan formán, hogy az M fogalom azonossági viszonyban áll az N fogalommal és ugyanakkor az O fogalomnak a nemfogalma. A Q fogalom az N fogalomnak a fölérendeltje, míg a P fogalom metsző viszonyban áll úgy az M fogalommal, mind az O fogalommal, lévén a Q fogalomnak a fajfogalma.

1. Ábrázolja az Euler diagram-módszer segítségével, egyetlen közös diagramon, az öt fogalom közötti logikai viszonyt!

2 pont

2. Állapítsa meg az M, N, O, P és Q fogalmak közötti logikai viszony alapján, hogy az alábbi kijelentések közül melyek igazak és melyek hamisak (az igaz kijelentéseket I betűvel, míg a hamis kijelentéseket H betűvel jelölje):

a) Némely O nem M.	c) Egyetlen P sem O.	e) Némely Q nem O.	g) Némely P nem N.
b) Minden N (van) P.	d) Minden P (van) Q.	f) Némely O (van) Q.	h) Némely M nem Q.

8 pont

II. TÉTEL

(30 pont)

Adottak a következő kijelentések:

- Minden konvex sokszög zárt törött vonal.*
- Némely tengeri csigák képesek a fotoszintézisre.*
- Némely Dunamenti-síkság nem üledékes kőzetből keletkezik.*
- Egyetlen történelmi műemlék sem állhat ellen a fizikai pusztulásnak.*

A. Alkossa meg formális és természetes nyelven egyaránt az 1-es kijelentés alárendeltjét, a 2-es kijelentés alárendelt ellentétét, a 3-as kijelentés fölérendeltjét és a 4-es kijelentés ellentmondóját.

8 pont

B. Alkalmazza a megfordítás és az átalakítás műveleteit, leszármaztatva az 1-es és a 2-es kijelentés helyes megfordítottját és átalakítottját formális és természetes nyelven egyaránt.

8 pont

C. Alkossa meg formális és természetes nyelven egyaránt a 4-es kijelentés alárendeltjének az átalakított megfordítottját, valamint a 2-es kijelentés ellentmondójának az átalakítottját.

6 pont

D. Két tanuló, X és Y, a következőképpen vélekedik:

X: *Úgy vélik, hogy minden egyszülős családból származó gyermek ki van téve a kirekesztés veszélyének, mivel egyes kirekesztés veszélyének kitett gyermek egyszülős családból származik.*

Y: *Abból a tényből kiindulva, hogy egyes archaikus népesség nem telepedett le, arra lehet következtetni, hogy néhány archaikus népesség vándorló volt.*

A fenti helyzetből kiindulva:

a. írja le formális nyelven a két diák vélekedését;	4 pont
b. állapítsa meg a formalizált érvelések logikai helyességét/helytelenségét;	2 pont
c. magyarázza meg X tanuló érvelésének logikai helyességét/helytelenségét.	2 pont

III. TÉTEL

(30 punct)

A. Adott a következő két szillogisztikus módozat: eio-2, aai-4.

1. Írja fel a mindkét szillogisztikus módozatnak megfelelő következtetési sémát, és alkosson természetes nyelven egy szillogizmust, amely megfelel a két következtetési séma valamelyikének. **8 pont**

2. Ellenőrizze mindkét szillogisztikus módozat érvényességét a Venn-diagram módszer segítségével! Szögezze le, milyen álláspontra jutott! **6 pont**

B. Alkosson formális és természetes nyelven egyaránt egy érvényes szillogizmust, amellyel alátámasztja a következő kijelentést: „*Egyes kulturális közösségek hagyományörzők.*” **6 pont**

C. Adott a következő szillogizmus: *Úgy vélik, hogy néhány archaikus népesség nem patriarchális társadalom, mivel egyetlen patriarchális társadalom sem olyan közösség, ahol a származás anyai ágon lett volna biztosítva és néhány archaikus népesség olyan közösség, ahol a származás anyai ágon lett volna biztosítva.*

A fenti szillogizmusból kiindulva, állapítsa meg, hogy az alábbi kijelentések közül melyek igazak és melyek hamisak (az igaz kijelentéseket jelölje **I**-vel, míg a hamisakat **H**-val):

1. A középfogalom mindkét premisszában elosztott.
2. A szillogizmus konklúziója részleges állító kijelentés.
3. A szélső fogalmak nem elosztottak a konklúzióban.
4. A felső fogalom úgy a premisszában, mind a konklúzióban elosztott.

4 pont

D. Adott a következő meghatározás:

A doina (román népi költemény) egy olyan népköltészeti alkotás, amelyet a néprajzkutatók nagyra értékelnek.

1. Említsen meg egyet a meghatározás szabályai közül, amelyet a fenti meghatározás megsért! **2 pont**

2. Nevezze meg a meghatározás egy másik szabályát, amely különbözik az 1. pontban említettől, és alkosson egy olyan meghatározást, amelynek meghatározandó fogalma a „*doina (román népi költemény)*”, és amely megsérti az említett szabályt! **4 pont**